

ORTAKLARA VERİLEN BORÇLARIN KURUMLAR VERGİSİ KARŞISINDAKİ DURUMU ve ADAT HESABININ MUHASEBE UYGULAMASI

STATE OF LOANS TO SHAREHOLDERS AGAINST CORPORATE TAX AND ACCOUNTING PRACTICE OF INTEREST CALCULATION

Umman KARSLIOĞLU*

öz

Şirketlerin ortaklarına borç verme işlemleri, uygulamada sıkça karşılaşılan bir durumdur. Sermaye Şirketlerinin ortağına borç vermesi işleminin, vergi mevzuatı, özellikle Kurumlar Vergisi Kanunu açısından sonuçları değerlendirilmeye çalışılmıştır. Ortağına verilen borç tutarı üzerinden adat yöntemiyle faiz hesaplaması yapılmalı ve ortağına faturalandırılmalıdır. Faiz hesaplanmasında en önemli konu ise emsal faiz oranının tespitidir. Uygulamada en çok tartışılan konulardan birisi olan muhasebe kayıtları ise vergi mevzuatı ve tek düzen hesap planı perspektifinde çeşitli kayıtlar yapılarak en doğru kaydın nasıl olması gerektiği konusunda bir sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır. Yapılması muhtemel bir vergi incelemesinde, vergisel açıdan gerekli işlemlerin yapılmadığının tespiti halinde kesilebilecek cezalı tarhizatlar, Gelir İdaresinin bu konudaki görüşleri ve Danıştay kararları ışığında irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Adat, Adatlandırma, Faiz, Transfer Fiyatlandırması, Örtülü Kazanç

ABSTRACT

It is not uncommon that companies loan their shareholders money. This study evaluates the results of such a transaction in terms of tax legislation, particularly Corporate Tax Law. The interest amount must be computed with "adat" method and this amount must be invoiced to the shareholder who is loaned. The most significant issue in the calculation of interest is the determination of imputed interest rate. The study also tries to find the most appropriate accounting entry of such a transaction. What should be followed in a tax examination is explored in this study, in the light of the opinions of the Revenue Administration's and the jurisprudence of the Council of State.

Keywords: Adat, interest, transfer pricing, profit shifting

* Vergi Müfettişi

1- GİRİŞ

İşletmelerin; ortaklar cari hesabındaki borçları, çoğunlukla işletmenin ortağına para kullandırması işlemi sonucu oluşmaktadır. Dönem sonu işlemleri aşamasında ve dolayısıyla vergiye tabi kazancın tespiti işlemlerinde özellikle kasa hesabına ve ortaklar cari hesabına dikkat edilmelidir. İşletmelerin ortaklar cari hesabının bakiyesi ve kasa hesabındaki kaydi fazlalık tutarları aşağıda belirtilen nedenlerden oluşabilmektedir.¹

- İşle ilgili yapıldığı halde belgesi temin edilemeyen durumlar.
- Fiilen harcama yapıldığı halde belgelendirilemeyen durumlar,
- Bordrolarda kayıtlı ücretlerin fiilen ödenen tutarın altında kalması nedeniyle oluşan durumlar,
- Kambiyo mevzuatı gereği yurtdışında bırakılan ya da kalan tutarın tahsilinin gecikmesi veya imkânsız hale gelmesi vb. nedenlerle dövizlerin değerlendirilmesi nedeniyle oluşan kur farkları gibi, fiktif gelir yaratılmasından kurtulmak için bu bedellerin tahsil edilmiş gibi gösterilmesi sebebiyle oluşan durumlar,
- İşletmenin ortaklarının şahsi masraflarının ya da eş ve çocuklarının harcamalarının işletme kasasından karşılandığı durumlar,
- Kâr dağıtımını prosedürüne uyulmadan kâr payı çekimleri gibi durumlardır.
- Yurt içinde mal ve hizmet satışından oluşan alacaklardan bir kısım yapılamayan tahsilatların yapılmış gibi gösterilmesi,²
- Faturasız alınan mal ve hizmetler karşılığı yapılan ödemeler,
- Yurt dışında bırakılan ihracat bedellerinin yurt dışında ortaklara ödenmesi,
- Sermayenin arttırılarak, ortaklar cari hesabı borçlandırılıp sermayenin bu hesaba çekilmesi ve kayıtlar üzerinde ödendi gösterilmesi,

Açıktan yapılan bu işlemler muhasebe kayıtlarını dengelemek için ortaklar cari hesabına kaydedilmekte veya kasa hesabından resmi çıkış gösterilemediği için kasada para varmış gibi gözükmektedir.³ Sermaye şirketlerinin ortaklarına borç para verme işlemlerinin, 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 13'üncü maddesindeki şartları sağlaması halinde; transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımını olarak kabul edilmektedir.

Bilançoda 131 Ortaklardan Alacaklar Hesabının borç bakiyesi vermesi halinde ya da 331 Ortaklara Borçlar Hesabının ters bakiye (alacak bakiyesi) vermesi halinde, işletmenin parasının ortaklara kullandırılmış olması yorumu yapılması gerekir. İşletmenin hem hukuksal hem de muhasebe ilkeleri gereği ayrı bir tüzel kişiliği olduğundan işletme kaynaklarının ortaklara bedelsiz, karşılıksız olarak kullandırılması iktisadi, ticari ve teknik icaplara uymamaktadır. Ayrıca şirketin ortaklarıyla yapmış olduğu bu işlem bir finansman hizmetidir. Bu sebeple; Ortaklar Cari Hesabının borç bakiyesine adatlandırma yöntemi ile faiz hesaplanması ve bu faiz gelirinin şirketin Kurumlar Vergisi Beyannamesi'ne eklenmesi gerekmektedir. Hesaplanacak faiz tutarı ortaklara kullandırılan borç tutarlarının tamamı üzerinden yapılmalıdır. 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununa göre; verilen bu finansman hizmeti KDV'ne tabidir ve genel oran üzerinden KDV hesaplanmalıdır. Adatlandırma suretiyle hesaplanan faiz tutarı aynı zamanda KDV matrahıdır.

¹ <http://www.uhy-uzman.com.tr/dosya/384353Duyuru-2013-02.pdf> , Erişim Tarihi: 28 Şubat 2016

² Talha Apak, Ortaklar Cari Hesabı ve Yeni Türk Ticaret Kanunu İlişkisi, 15 Mart 2012, www.alomaliye.com

³ <http://www.bkrisik.com/sirkuler/SIRKULER2014-30.pdf>, Erişim Tarihi: 28 Şubat 2016

Çalışmamızda; şirketin ortağına borç verme işleminin hangi şartlarda KVK'nın 13'üncü maddesinde yer alan örtülü kazanç dağıtımı olduğu, bu durumda adetlendirme yöntemiyle faiz hesaplanmasının nasıl yapılacağı, faiz oranının tespiti, KDV açısından ve diğer kanunlar açısından değerlendirilmesi ve herhangi bir vergi incelemesi durumunda kesilebilecek cezalar gibi hususlar Gelir İdaresi ve Danıştay kararları ile de desteklenerek açıklanmaya çalışılmıştır.

2- ŞİRKETİN ORTAKLAR CARİ HESABINDAKİ ALACAKLARI (ORTAKLARIN ŞİRKETE OLAN BORÇLARI)

İktisadi amaçla kurulan bir şirketin faaliyetlerini gerçekleştirirken, kuruluş amacına uygun hareket etmesi ve karlılığı daima ön planda tutması basiretli bir iş adamı gibi davranmanın bir gereğidir. Bu nedenle, sahip olunan ekonomik kaynaklarla kendi lehine sonuçlar doğuracak şekilde, verimliliği ön planda tutarak hukuki ve ekonomik tasarruflarda bulunması gerekmektedir. Aksi bir uygulama, yani şirketin kaynaklarını kendi lehine değil de başkasının lehine (örneğin ortakları olan gerçek kişiler lehine) kullanması, iktisadi, ticari ve teknik icaplara uygun düşmeyeceği gibi ortaklar dışında kalan ancak, şirketin iktisadi faaliyetiyle ilgili üçüncü şahısların (alacaklılar, finansal kuruluşlar, devlet gibi) haklarına da zarar verebilir. Çalışmamızın Giriş bölümünde açıklandığı üzere 131 Ortaklardan Alacaklar Hesabı birçok sebepten dolayı yüksek tutarda borç bakiyesi verebilir. Bizim burada irdedeceğimiz sebep ise, şirketin ortağına faizsiz veya emsaline nazaran düşük faizle borç para vermesidir.

2.1- Ortağa Faizsiz Borç Para Verilmesi

Nakit paranın, finans kuruluşlarına yatırılarak çok kısa vadelerde bile nemalandırılabilirdiği günümüz şartlarında şirket kaynaklarının kurum ortağı tarafından faizsiz kullanılması sonucu şirketin elde etmekten yoksun kaldığı faiz tutarının örtülü kazanç dağıtımı kapsamında ortağa aktarıldığı kabul edilmektedir.

2.2- Ortağa Faizli Borç Para Verilmesi

Şirketlerin normal şartlar altında ortağına faizli olarak para kullandırmasında hukuken bir engel yoktur.⁴ Zaten şirketin ortaklarına bu şekilde ödünç para vermesi şirketlerin kuruluş amacına da uygundur. Burada önemli olan nokta ise faiz oranıdır. Yani şirket faizsiz veya emsaline nazaran düşük ya da yüksek faiz oranı ile ortağına borç para vermişse Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 13'üncü maddesinde ki diğer şartları da sağlaması halinde örtülü kazanç hükümlerinin uygulanması gerekir.

2.3- Ortağa Yabancı Para Cinsinden Borç Para Verilmesi

Yabancı para cinsinden yapılan borçlanmalarda önemli konulardan birisi de kur farklarının nasıl değerlendirilmesi gerektiğidir. Dönem sonlarında değerlendirme yapılmakta ve döviz kurlarındaki değişimlere göre ortaya çıkan farklar kar/zarar hesaplarına atılmaktadır. Transfer fiyatlandırması kapsa-

⁴ 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 386'ncı maddesinde; Tüketim ödünç sözleşmesi; ödünç verenin, bir miktar parayı ya da tüketilebilen bir şeyi ödünç alana devretmeyi, ödünç alanın da aynı nitelik ve miktarda şeyi geri vermeyi üstlendiği sözleşmedir, şeklinde tanımlanmıştır. Aynı Kanun'un 387'nci maddesinde; ticari olmayan tüketim ödünç sözleşmesinde, taraflarca kararlaştırılmış olmadıkça faiz istenemez, ticari tüketim ödünç sözleşmesinde, taraflarca kararlaştırılmamış olsa bile faiz istenebilir, hükmü yer almaktadır.

mında faiz hesaplaması yapıldıktan sonra, ortaya çıkan kur farkı, alacaklıya ödenmediği sürece kur farkı üzerinden KDV'nin hesaplanmaması gerekir.⁵

31.12.20.. tarihi itibari ile yabancı para cinsinden faiz tahakkuk ettirildikten sonra bu tarihteki döviz kuru baz alınarak TL'ye çevrilmeli ve izleyen yılda döviz kuru değişimlerine göre kur farkları ilgili hesaplara atılmalı.

2.4- Şirketin Kredi Çekerek Ortağa Borç Para Vermesi

Şirketin kredi kullanıyor olması halinde Ortaklardan Alacaklar Hesabı'nın borç bakiyesi veriyor olması kullanılan kredinin ortağa aktarıldığı anlamını taşımaktadır. Şirket ortağına özkaynaklarından değil de çekmiş olduğu krediyi borç vererek bir finansman hizmeti maliyetine katlanmaktadır. Dolayısıyla kredi için ödemiş olduğu masraf ve faizleri giderleştiremez. Herhangi bir vergi incelemesi esnasında bu durumun tespit edilmesi halinde gider reddiyatı yapılacak ve şirket cezalı tarhiyatlara karşı karşıya kalacaktır. Şirketin kredi çekerek ortağına borç verip, bu borç tutarı üzerinden de faiz hesaplayıp gider yazması da mümkün değildir.

2.5- Grup ve Holding Şirketlerin Bağlı Şirketlere Borç Para Vermesi ve Kredi Yansıtması (Grup İçi Hizmetler)

Piyasada kredi limitlerinin kullanımı amacıyla, bir başka firma üzerinden kredi kullanımına By-Pass kredi denmektedir. Özellikle mali kriz dönemlerinde bu uygulama giderek yaygınlaşmıştır.⁶ Daha çok grup ve holding şirketleri arasında başvurulan bu yöntemde; Holdinglerin yurtiçi ve yurtdışı bankalardan KDV'siz temin ettikleri kredileri, bağlı grup şirketlerine aynen kullandırmaları ve buna ilişkin faiz, komisyon, kur farkı, BSMV ve benzeri giderleri aynen yansıtmaları işlemi masraf aktarımı mahiyetindedir.

Masrafların aynen yansıtıldığı bu işlemlerde bir katma değer yaratılması söz konusu değildir. Masraf aktarımlarında, eğer aktarılan masraflar için KDV yüklenilmiş ise, bu verginin indirimi için masraf aktarımı da KDV'ye tabi tutulmaktadır. Aktarılan masraf unsuru KDV'den istisna bir işlemde doğmuş ise, masraf aktarımı da KDV'den istisna olacaktır.

Bu çerçevede holdinglerin, kendi adlarına aldıkları kredileri bağlı şirketlerine aynen kullandırması ve adlarına tahakkuk ettirilen faizleri ve diğer masrafları aynen bağlı şirketlerine aktarması halinde, KDV söz konusu olmayacaktır. Ancak holdinglerin, banka ve finans kuruluşlarından KDV'siz olarak temin ettikleri kredileri, bağlı grup şirketlerine aynen değil de, bir komisyon ya da ilave bir değerle kullandırması halinde bu işlem, finans hizmeti olarak değerlendirilerek KDV'ye tabi tutulacak, KDV'nin matrahı ise, komisyon ya da ilave tutar olacaktır.⁷

Holding şirketin sağladığı krediyi bire bir aynı şartlarla veya vade, faiz, masraf aynı ancak bölümler halinde veya vadeye bağlı olmaksızın masraf ve faizler aynı kalmak şartıyla parça parça grup şirketlerine yansıtılması da KDV'ye tabi olmaz.⁸

⁵ Makalenin tamamında yapılan açıklama ve örnekler Türk Lirası baz alınarak yapılmıştır.

⁶ İrfan Hüseyin Yıldız, Sermaye Şirketlerince Ortaklarına Verilen Borç Para Ve Kredi Faizleri KDV'ye Tabi Olmayacak, <http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/61MaliCozum/14-61%20%C4%B0RFAN%20H%C3%9CSEY%20N%20YILDIZ.doc> Erişim Tarihi: 29 Şubat 2016

⁷ İbrahim GÜLER, Ortaklar Cari Hesaplarının Vergi Hukuku Yönünden İncelenmesi, http://www.adanasmmmo.org/yazar_detay.php?id=1296&baslik=ORTAKLAR%20CAR%20HESAPLARININ%20VERG%20HUKUKU%20Y%D6N%20DCNDEN%20%20DDNCELENMES%20DD, Erişim Tarihi: 29 Şubat 2016

⁸ Maliye Bakanlığının, 20 Mayıs 1999 Tarih ve 20105 sayılı Muktezası

Grup şirketleri, finansal ihtiyaçlarını karşılamak için birbirlerine borç vermektedirler. birbirinden alacaklı olan grup şirketlerinin alacağına faiz hesaplamaması aynı riski taşımaktadır. Kaldı ki, şirketler arası faiz faturalaşmalarında birinin gelir yazdığını diğeri gider yazmakta, birinin hesaplayıp ödediği KDV'yi diğeri indirim KDV yapıp ödeyeceği KDV'den indirmektedir. Dolayısıyla, transfer fiyatlandırması yolu ile örtülü kazanç dağıtım hükümlerine dikkat etmek koşulu ile grup şirketlerine faiz hesaplayıp fatura kesmenin gruba herhangi bir mali yükü olmamaktadır.⁹

3- ORTAKLARDAN ALACAKLAR HESABININ TEK DÜZEN HESAP PLANINDAKİ YERİ ve İŞLEYİŞİ

Ortakların işletmeye olan borçları bilançonun aktif tarafında izlenir. 1 Sıra No'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğine göre; muhasebe sisteminde her ticari olaya uygun farklı hesap kodları mevcuttur, her kod için de ayrı tanımlamalar yapılmıştır. Tek Düzen Hesap Planı'na göre '131.Ortaklardan Alacaklar Hesabı'nın tanımı şu şekildedir; "İşletmenin esas faaliyet konusu dışındaki işlemleri dolayısı ile (ödünç verme ve benzer nedenlerle ortaya çıkan) ortaklarından alacaklı bulunduğu tutarların izlendiği hesaptır" şeklinde tanımlanmıştır. Alacağın doğması halinde hesaba borç, tahsili halinde ise alacak kaydedilir. Kısa vadeli alacaklar 131 nolu hesapta izlenir, işletmenin uzun vadeli yani bir yıldan daha fazla sürede olan alacakları ise 231 nolu hesapta izlenir. Aktif karakterli bir hesap olduğundan ya borç kalanı verir veya hiç kalan vermez. Dönem sonlarında 331 ve 431 nolu Ortaklara Borçlar Hesaplarının borç kalanı vermesi halinde; bu hesapların bakiye değerlerinin 131 ya da 231 nolu Ortaklardan Alacaklar Hesabına aktarılması gerekir. Aynı şekilde 131 ve 231 nolu hesapların alacak bakiyesi vermesi halinde de 331 ve 431 nolu hesaplara aktarılmaları gerekir.

4- ORTAKLARDAN ALACAKLAR HESABININ KURUMLAR VERGİSİ KANUNU'NDA YER ALAN TRANSFER FİYATLANDIRMASI YOLUYLA ÖRTÜLÜ KAZANÇ DAĞITIMI YÖNÜNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 13'üncü maddesine göre, "Kurumların¹⁰ ilişkili kişilerle emsallere uygunluk ilkesine¹¹ aykırı olarak tespit ettikleri bedel veya fiyat üzerinden mal veya hizmet

⁹ <http://www.bkrisik.com/sirkuler/SiRKULER2014-30.pdf>, Erişim Tarihi: 28 Şubat 2016

¹⁰ Tam mükellef kurumlar ile yabancı kurumların Türkiye'deki işyeri veya daimi temsilcilerinin aralarında ilişkili kişi kapsamında gerçekleştirdikleri yurt içindeki işlemler nedeniyle kazancın örtülü olarak dağıtıldığının kabulü Hazine zararının doğması şartına bağlıdır. Hazine zararından kasıt, emsallere uygunluk ilkesine aykırı olarak tespit edilen fiyat ve bedeller nedeniyle kurum ve ilişkili kişiler adına tahakkuk ettirilmesi gereken her türlü vergi toplamının eksik veya geç tahakkuk ettirilmesidir. Örneğin, borç veren şirketin 2015/1-3. döneminde ortaklarına 30.000,00 TL tutarında transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtması halinde, şirket tarafından 2015/1. dönemi kurum geçici vergi beyanında 17.000,00 TL zarar beyan etmesi durumunda, transfer fiyatlandırması yoluyla dağıtılan kazancın beyan edilen matraha eklenmesi durumda kurum geçici vergi yönünden 13.000,00 TL hazine zararının doğduğu kabul edilir.

¹¹ Emsallere uygun fiyat veya bedel, aralarında ilişkili kişi tanımına uygun herhangi bir ilişki olmayan kişilerin tamamen işlemin gerçekleştiği andaki koşullar altında oluşturduğu piyasa ya da pazar fiyatı olarak da adlandırılan tutardır. Bu fiyat veya bedel, işlem anında hiçbir etki olmaksızın objektif olarak belirlenen en uygun tutar olup, ilişkili kişilerle yapılan işlemlerde uygulanan fiyat veya bedelin bu tutar olması gerekmektedir. Aralarında ilişki bulunmayan gerçek kişi veya kurumlar arasındaki işlemlerde fiyat, piyasa koşullarına göre belirlendiğinden, ilişkili kişiler arasındaki işlemlerde de aynı koşullar geçerli olmalıdır. Dolayısıyla, taraflar arasındaki ilişkinin mal veya hizmet fiyatlandırmasına herhangi bir etkisi bulunmamalıdır. İlişkili kişiler arasındaki mal veya hizmet alım ya da satım işlemlerinde uygulanan fiyat veya bedelin piyasa fiyatını yansıtmaması durumunda, ilişkili kişiler arasındaki işlemlerde uygulanan bu fiyat veya bedelin emsallere uygunluk ilkesine aykırı olarak tespit edildiği kabul edilecektir.

alım ya da satımında bulunmaları durumunda, kazanç tamamen veya kısmen transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılmış sayılacaktır.

Transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımından söz edebilmek için;

- Bir kurum tarafından bir mal veya hizmet alım ya da satımının (alım, satım, imalat ve inşaat işlemleri, kiralama, kiraya verme işlemleri, ödünç para alınması ve verilmesi, ikramiye, ücret ve benzeri ödemeleri gerektiren işlemler de bu kapsamdadır.) yapılmış olması,
- Söz konusu kurumun bu mal veya hizmet alım ya da satımını ilişkili kişilerle yapmış olması,
- Bu mal veya hizmet alım ya da satımında “emsallere uygunluk ilkesi”ne aykırı olarak fiyat veya bedel tespiti yapılmış olması, gerekmektedir.

Türkiye’deki tam ve dar mükellef gerçek kişi ve kurumların¹² tamamı bu düzenlemenin kapsamı içinde olup, ilişkili kişilerle gerek yurt içi gerekse yurt dışı faaliyetleri ile ilgili olarak yapılan mal veya hizmet alım ya da satım işlemleri transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı çerçevesinde değerlendirilecektir. Dolayısıyla kurumların ilişkili kişilerle emsallere uygunluk ilkesine göre tespit ettikleri fiyat veya bedel üzerinden mal veya hizmet alım ya da satımı yapmış olmaları durumunda transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımından söz edilmeyecektir.

			Yüksek Faiz	Örtülü Kazanç Dağıtımı
Ortağa Borç Para Vermek	Ticaret Şirketleri	Faizli	Emsal Faiz	x
			Düşük Faiz	Örtülü Kazanç Dağıtımı
		Faizsiz		Örtülü Kazanç Dağıtımı
	Adi Ortaklıklar			x

Emsallere uygun fiyat veya bedele ulaşmak için öncelikle iç emsal kullanılmalı, bu şekilde kullanılacak fiyat veya bedelin bulunmaması ya da güvenilir olmaması halinde dış emsal kullanılarak emsal fiyat veya bedel bulunmalıdır.¹³

Tamamen veya kısmen transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılan kazanç, Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunları’nın uygulamasında, bu maddedeki (KVK 13’üncü madde) şartların gerçekleştiği hesap döneminin son günü itibarıyla dağıtılmış kâr payı veya dar mükellefler için ana merkeze aktarılan tutar sayılır. Bu şekilde dağıtılmış kâr payı net kâr payı tutarı olarak kabul edilecek ve brüte tamamlanması sonucu bulunan tutar üzerinden vergi kesintisine tabi tutulacaktır. Böylece, aynı işlem üzerinden mükerrer vergilemenin önüne de geçilmektedir. Bu şekilde dağıtılmış kâr payının net

¹² Gerçek kişi ifadesi, Gelir Vergisi Kanunu’nun uygulanmasında gerçek kişi olarak kabul edilip vergiye tabi tutulan şahıslar ile şahıs şirketleri ya da adi ortaklıkları; “kurum” ifadesi de, sermaye şirketleri, kooperatifler, iktisadi kamu kuruluşları, dernek veya vakıflar ile bunlara ait iktisadi işletmeler ve iş ortaklıklarını kapsamaktadır.

¹³ Burada, emsallere uygun fiyat ya da bedel, aralarında ilişkili kişi tanımı kapsamında söz konusu bu fiyat ya da bedeli etkileyecek herhangi bir bağ, ilişki olmayan kişilerin, tamamen işlemin gerçekleştiği andaki koşullar altında oluşturduğu, piyasa ya da pazar fiyatı olarak da adlandırılan tutarı ifade etmektedir. Bu şekilde oluşan fiyat ya da bedel, işlem anında hiç bir etki olmaksızın objektif olarak belirlenen ideal tutardır.

Emsallere uygun fiyat ya da bedelin tespitinde mükelleflerin uygulayabileceği üç ayrı yöntem öngörülmüştür. Geleneksel işlem yöntemleri olarak adlandırılan bu yöntemler karşılaştırılabilir fiyat yöntemi, maliyet artı yöntemi ve yeniden satış fiyatı yöntemidir. Geleneksel işlem yöntemlerine başvurma olanağının olmadığı haller için diğer yöntemler ise, önerilen kâr bölüşüm yöntemi ve işleme dayalı net kâr marjı yöntemidir.

kâr payı tutarı olarak kabul edilmesi ve brüte tamamlanması sonucu bulunan tutar üzerinden ortakların hukuki niteliğine göre belirlenen oranlarda vergi kesintisi yapılacaktır.

- Örtülü Kazanç Dağıtılan Kişinin Tam Mükellef Kurum Olması

Transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılan kazanç tutarı kâr payı geliri olarak dikkate alınacak olup, şartların varlığı halinde iştirak kazançları istisnasından yararlanılacak ve düzeltme işlemi gerçekleşecektir.

- Örtülü Kazanç Dağıtılan Kişinin Dar Mükellef Kurum, Gerçek Kişi, Vergiye Tabi Olmayan veya Vergiden Muaf Olan Herhangi Bir Kişi Olması

Örtülü kazanç dağıtılan kişinin dar mükellef kurum, gerçek kişi, vergiye tabi olmayan veya vergiden muaf herhangi bir kişi olması durumunda, transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılan kazanç tutarı, örtülü kazanç dağıtılan nezdinde, 13'üncü maddede belirtilen şartların gerçekleştiği hesap döneminin son günü itibarıyla dağıtılmış kâr payı olarak kabul edilecektir. Bu şekilde dağıtılmış kâr payı net kâr payı tutarı olarak kabul edilecek ve brüte¹⁴ tamamlanması sonucu bulunan tutar üzerinden vergi kesintisine tabi tutulacaktır.

Örtülü kazanç dağıtım şekillerinden birisi, şirketin¹⁵ kendi ortaklarına veya ortaklarının ilgili bulunduğu gerçek ve tüzel kişilere faizsiz olarak veya düşük faiz ile ödünç para vermesidir. Bu durumda şirket, kendi ortaklarına verdiği borç para karşılığında hesapladığı faiz ile emsal faiz arasındaki fark kadar veya hiç faiz hesaplamamışsa emsal faiz kadar bir tutarı ortaklarına örtülü kazanç olarak dağıtmış sayılır. Ayrıca ortağına (ilişkili olduğu kişi) bir faiz hesaplamadan bedelsiz olarak kaynak kullanarak hazine zararına sebep olmuştur. Kurum faiz elde etmekten yoksun kalarak bu faiz tutarını ortağına örtülü olarak dağıtmıştır. Bu sebeple borç veren şirketin 131 Ortaklardan Alacaklar Hesabının borç bakiye tutarının adlandırılması gerekmektedir.

- Borç Veren Şirketin Adi Ortaklık Olması

Adi ortaklığın faaliyetlerini sürdürmesi esnasında oluşması muhtemel nakit fazlalarının ortaklarca hisseleri oranında kullanılması halinde, bu tutarların transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımına kapsamına girmesi ve bu işlem nedeniyle faiz hesaplanması söz konusu olmayacaktır. Diğer taraftan nakit fazlalarının ortakların hisseleri oranından farklı olarak kullanılması halinde söz konusu işlem transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımına kapsamında değerlendirilecek olup ödeme konusu yapılan tutarlar için emsallere uygun bir faiz oranının hesaplanması gerekecektir. Adi Ortaklığın faaliyetlerini sürdürmesi esnasında oluşması muhtemel nakit fazlalarının avans olarak ortaklara ödenmesinde, aktarılan tutarların transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımına

¹⁴ Brüt Tutar: $\frac{\text{Net Tutar} \times 100}{100 - \text{Tevkifat Oranı}}$

¹⁵ İşletmeler özel, kamu ve yabancı sermayeli işletmeler olmak üzere üçe ayrılır. Özel işletmeler; tek kişi işletmeleri, kooperatifler ve şirketler(ortaklıklar) olmak üzere üçe ayrılır. Şirketler de adi şirketler ve ticaret şirketleri olarak ikiye ayrılır. Adi şirketler Borçlar Kanunu'nda, ticaret şirketleri ise Türk Ticaret Kanunu içersinde düzenlenmiştir. Ticaret şirketleri de; Şahıs Şirketleri ve Sermaye Şirketleri olmak üzere ikiye ayrılır. Şahıs Şirketleri; Adi Şirketler, Kollektif Şirketler ve Adi Komandit Şirketler'dir. Sermaye Şirketleri ise, Anonim Şirketler, Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Şirketler ve Limited Şirketler'dir. Gelir Vergisi Kanunu'nun ticari kazançla ilgili 41'inci maddesine göre, ticari kazanç sahipleri de transfer fiyatlandırması hükümlerine tabidirler. Bu nedenle ticari kazanç sahipleri, kolektif ve adi komandit şirketler de sermaye şirketleri gibi transfer fiyatlandırması hükümlerine tabidirler.

kapsamına girmesi durumunda bu işlem nedeniyle hesaplanan faiz tutarları üzerinden genel hükümler çerçevesinde KDV hesaplanacaktır.¹⁶

5- DİĞER KANUNLAR AÇISINDAN DEĞERLENDİRME

5.1- Türk Ticaret Kanunu Açısından Değerlendirme

Türk Ticaret Kanunu'nun 358'inci maddesine göre, Anonim Şirket pay sahipleri, sermaye (iştirak)¹⁷ taahhüdünden doğan vadesi gelmiş borçlarını ifa etmedikçe ve şirketin serbest yedek akçelerle birlikte kârı geçmiş yıl zararlarını karşılayacak düzeyde olmadıkça şirkete borçlanamaz. Aynı kanunun 644'üncü maddesine göre, Limited Şirket ortaklarına da bu hüküm uygulanacaktır.

Aynı Kanun'un 393 ve 395'inci maddelerine göre, pay sahibi olmayan yönetim kurulu üyeleri ile yönetim kurulu üyelerinin pay sahibi olmayan yakınları (alt ve üst soyu, eşi, üçüncü derece dâhil üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları) şirkete nakit borçlanamaz.

Türk Ticaret Kanunu'nun 562'nci maddesine göre, borçlanma yasağına aykırı davranan ortakların, 300 günden az olmamak üzere adli para cezasıyla¹⁸ cezalandırılmaları hüküm altına alınmıştır.

5.2- Gelir Vergisi Kanunu Açısından Değerlendirme

Gelir Vergisi Kanunu'nun 41'inci maddesinin (5) numaralı bendi gereğince, teşebbüs sahibinin ilişkili kişilerle emsallere uygunluk ilkesine aykırı olarak tespit edilen bedel veya fiyatlar üzerinden mal veya hizmet alım ya da satımında bulunması halinde, emsallere uygun bedel veya fiyatlar ile teşebbüs sahibince uygulanmış bedel veya fiyat arasındaki işletme aleyhine oluşan farklar işletmeden çekilmiş sayılacaktır.

Türkiye'deki tam ve dar mükellef gerçek kişi ve kurumların tamamı transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımını düzenlemesinin kapsamında olup, ilişkili kişilerle gerek yurtiçi gerekse yurtdışı faaliyetleri ile ilgili olarak yapılan mal veya hizmet alım ya da satım işlemleri transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımını çerçevesinde değerlendirilecektir. Ancak Kurumlar Vergisi Kanunu'ndan farklı olarak Gelir Vergisi Uygulamasında "Hazine Zararı" aranmayacaktır. GVK uygulamasında "teşebbüs sahibi" ifadesi, ticari ve zirai kazanç yönünden gelir vergisine tabi gerçek kişiler, adi ortaklıkların ortakları, kollektif şirketlerin ortakları, adi ve eshamlı komandit şirketlerin komandite ortaklarını kapsar. Ticari ve zirai kazanç dışındaki gelir unsurları için transfer fiyatlandırması uygulaması söz konusu değildir.¹⁹

¹⁶ GİB, Büyük Mükellefler VDB'nin, 20.12.2012 tarih ve 64597866-GVK-41/5-248 sayılı Muktezası

¹⁷ İç Ticaret Genel Müdürlüğü, 120 Soruda Yeni Türk Ticaret Kanunu, <http://www.adanasmmmo.org/userfiles/120-SORUDA-YENI-TTK.pdf> Erişim Tarihi: 29 Şubat 2016. İştirak taahhüdünden doğan borçtan anlaşılması gereken, gerek şirketin kuruluşunda gerekse de sermayesini artırması sırasında pay sahipleri (ortaklar) tarafından şirkete ödenmesi taahhüt edilen borçtur. Örneğin, şirket esas sermayesini 50.000 TL'den 100.000 TL'ye yükseltmiş ise ortakların sermaye artırımı nedeniyle şirkete ödemek durumunda oldukları 50.000 TL iştirak taahhüdünden doğan borç olup bu durum yasak kapsamında bulunmamaktadır.

¹⁸ 5237 sayılı Türk Ceza Kanununa göre, adli para cezası, beş günden az ve kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde yediyüzotuz günden fazla olmamak üzere belirlenen tam gün sayısının, bir gün karşılığı olarak takdir edilen miktar ile çarpılması suretiyle hesaplanan meblağın hükümlü tarafından Devlet Hazinesine ödenmesi şeklinde tanımlanmıştır. Hâkim tarafından, bir gün karşılığı olan adli para cezasının miktarı, kişinin ekonomik ve diğer şahsi halleri göz önünde bulundurularak en az yirmi ve en fazla yüz Türk Lirası olarak takdir edilecektir.

¹⁹ 2013 Beyanname Düzenleme Kılavuzu, Hesap Uzmanları Derneği Yayınları Cilt 1, sayfa:41.

Gelir vergisine tabi işletmelerde, işletme sahibinin 131 veya 331 hesapları açısından bir vergileme söz konusu olmaz. Gelir vergisine tabi işletme ortaklık şeklinde ise, ortakların para koyarken veya para çekerken ortaklık paylarına göre işlem yapılması halinde de bir vergileme söz konusu olmayacaktır.²⁰ Ancak, ortakların ortaklık paylarına uymaksızın para çekmeleri ve para koymaları halinde transfer fiyatlandırması hükümlerinin uygulanması gerekir.

5.2.1- Gelir Vergisi Tevkifatı Açısından Değerlendirme

Şirketin ortaklarına karşılıksız para kullanılmak suretiyle örtülü kazanç dağıtımı yapılmış sayılması gerekmekte olup bu kâr dağıtımı, gelirin unsurları kapsamında, Gelir Vergisi Kanunu'nun 75'inci maddesinin 2 numaralı bent hükmü kapsamında Menkul Sermaye İradıdır ve aynı Kanun'un 94'üncü maddesinin 6 numaralı bendinin b-i alt bendine göre de %15 oranında tevkifata tabi tutulmalıdır. Menkul sermaye iratlarında elde etme tahsil esasına bağlanmış ve GVK'nın 96/1'inci maddesinde ise vergi tevkifatının söz konusu iratların nakden veya hesaben ödendiği zaman yapılacağı belirtilmiştir.

Ortaklara kayıt dışı dağıtıldığı anlaşılan adetlandırma yöntemiyle hesaplanan tutarın hesap döneminin son günü itibarıyla ortaklara dağıtılmış net kar payı olarak kabul edilmesi bunun brüte tamamlanmak suretiyle, gelir vergisi stopaj tutarının hesaplanması gerekir.

5.3- Geçici Vergi Açısından Değerlendirme

Şirketin ortağa vermiş olduğu paralar için adetlandırma yöntemi ile hesaplanan faiz tutarının gelir olarak Kurumlar Vergisi Beyannamesi'ne eklenmesi gerekmektedir. Aynı zamanda bu faiz gelirin hesaplanan dönemin 4'üncü dönem Geçici Vergi Beyannamesi'ne de eklenmesi gerekir. Çünkü faiz geliri, hesap döneminin son günü itibarıyla ortaklara dağıtılmış net kâr payıdır. 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanununun mükerrer 120'inci maddesi gereğince "yapılan incelemeler sonucunda, geçmiş dönemlere ait geçici verginin %10'u aşan tutarda eksik beyan edildiğinin tespiti halinde, eksik beyan edilen bu kısım için re'sen veya ikmalen geçici vergi tarh edilir. Mahsup süresi geçtikten sonra, kesilen geçici vergiler terkin edilir, ancak gecikme faizi ve ceza tahsil edilir" hükmüne göre, Geçici Vergi Beyannamesine eklenecek tutar %10 yanılma payı düşüldükten sonra kalan tutardır, çünkü mahsup dönemi geçmiş ise vergi aslı terkin edilir ancak vergi cezaları bu tutar üzerinden kesileceğinden yanılma payı da dikkate alınmalıdır.

5.4- Katma Değer Vergisi, Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi Açısından Değerlendirme

Ortaklarına cari hesap yoluyla borç para kullandıran sermaye şirketleri yönünden bu işlem, ticari bir iş diğer bir deyimle ticari anlamda bir finans hizmetidir. Çünkü ortaklar şirketten faizsiz aldıkları ödünç paralarla finansman gereksinimlerini karşılamakta, banka veya özel finans kurumlarından kredi temin etmek suretiyle katlanacağı bir finansman yükünden kurtulmaktadır. Şirket ise, işletmede atıl bulunan bir parayı ortağına borç olarak vermesi veya kullandırması nedeniyle, bu parayı çeşitli şekillerde değerlendirmek suretiyle elde edebileceği bir gelirden mahrum kalmaktadır. Bu şekilde, ortaklar işletmeye ait parayı herhangi bir karşılık ödemediği kullanırken, şirketler tarafından ortakla-

²⁰ İbrahim Güler, Ortaklar Cari Hesaplarının Vergi Hukuku Yönünden İncelenmesi , <http://www.adanasmmmo.org/>, Erişim Tarihi:02 Mart 2016.

ra bir çıkar sağlanmaktadır. Sermaye şirketlerinin ortaklarına cari hesap yoluyla borç para kullandırmaları, ticari anlamda bir finans hizmeti olup, Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 1/1'inci maddesine göre katma değer vergisine tabidir.²¹ Mükerrer vergilendirmeyi önlemek adına Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17/4-e maddesine göre ise, Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi kapsamına giren işlemler KDV'den istisnadır. KDV'nin hesaplanabilmesi için matrah tespit edilmesi gerekmektedir. Matrah tespiti de adetlandırma suretiyle yapılması gerekir. Bu durumda KDV matrahı adetlandırma sonucu bulunan faiz tutarıdır.

Borcu kullanan ortağın katma değer vergisi mükellefi olması halinde; örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faiz, kur farkları ve benzeri giderler ile transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılan kazançların kurum kazancının tespitinde indirim konusu yapılması kabul edilmediğinden, bu giderler dolayısıyla ödenen KDV'nin de indirim konusu yapılması mümkün bulunmamaktadır.²² Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunları uyarınca indirimi kabul edilmeyen giderler nedeniyle yüklenilen KDV'nin gider veya maliyet unsuru olarak değerlendirilmesi de mümkün değildir. Bu KDV'nin kanunen kabul edilmeyen gider olarak matraha ilave edilmesi gerekmektedir.

5.5- Damga Vergisi Açısından Değerlendirme

488 sayılı Damga Vergisi Kanunu'na göre, bu kanuna ekli I sayılı tabloda yazılı aktitlerle (mukavelelenameler) ilgili belli bir parayı ihtiva eden kağıtlar binde 9,48 oranında damga vergisine tabidir.

Dolayısıyla şirket ile ortağı arasında borç para verme ile ilgili bir sözleşme yapılması imzalanması halinde damga vergisinin konusuna girecektir.

5.6- Sermaye Piyasası Kanunu Açısından Değerlendirme

6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun Örtülü kazanç aktarımı yasağı başlıklı 21'inci maddesine göre; Halka açık ortaklıklar ve kolektif yatırım kuruluşları ile bunların iştirak ve bağlı ortaklıklarının; yönetim, denetim veya sermaye bakımından doğrudan veya dolaylı olarak ilişkide buldukları gerçek veya tüzel kişiler ile emsallerine uygunluk, piyasa teamülleri, ticari hayatın basiret ve dürüstlük ilkelerine aykırı olarak farklı fiyat, ücret, bedel veya şartlar içeren anlaşmalar veya ticari uygulamalar yapmak veya işlem hacmi üretmek gibi işlemlerde bulunmak suretiyle kârlarını veya malvarlıklarını azaltarak veya kârlarının veya malvarlıklarının artmasını engelleyerek kazanç aktarımında bulunmaları yasaktır.

Halka açık ortaklıklar ve kolektif yatırım kuruluşları ile bunların iştirak ve bağlı ortaklıklarının, esas sözleşmeleri veya iç tüzükleri çerçevesinde basiretli ve dürüst bir tacir olarak veya piyasa teamülleri uyarınca kârlarını ya da malvarlıklarını korumak veya artırmak için yapmaları beklenen faaliyetleri yapmamaları yoluyla ilişkili oldukları gerçek veya tüzel kişilerin kârlarının ya da malvarlıklarının artmasını sağlamaları da örtülü kazanç aktarımı sayılır.

Kazanç aktarımının Sermaye Piyasası Kurulunca tespiti hâlinde halka açık ortaklıklar, kolektif yatırım kuruluşları ile bunların iştirak ve bağlı ortaklıkları, Kurulca belirlenecek süre içinde kendilerine kazanç aktarımı yapılan taraflardan, aktarılan tutarın kanuni faizi ile birlikte mal varlığı veya kârı azal-

²¹ Danıştay Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu Karar Tarihi: 13/06/2003 Esas No:2002/631, Karar No: 2003/332

²² Gelir İdaresi Başkanlığı'nın 57 Seri No'lu Katma Değer Vergisi Sirküleri

tilan ortaklığa veya kolektif yatırım kuruluşuna iadesini talep eder. Kendilerine kazanç aktarımı yapılan taraflar Kurulca belirlenecek süre içinde aktarılan tutarı kanuni faizi ile birlikte iade etmek zorundadır.

5.7- Türk Ceza Kanunu Açısından Değerlendirme

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 241'inci maddesine göre, kazanç elde etmek amacıyla başkasına ödünç para veren kişi "tefecî" sayılmış ve iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ve beş bin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır. Tefecilik suçunu oluşturan fiil, başkasına ivaz karşılığı ödünç para vermektir.

Söz konusu madde gerçek kişiler için uygulanabildiği gibi tüzel kişiler içinde uygulanabilmektedir. Aynı Kanun'un 20/2'nci maddesinde "Tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımı uygulanamaz. Ancak, suç dolayısıyla Kanunda öngörülen güvenlik tedbiri niteliğindeki yaptırımlar saklıdır" denilmektedir. Tefecilik suçunun işlenmesi suretiyle yararına haksız menfaat sağlanan tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. Buna göre, şirket bir lisans ile faaliyette bulunuyor ise lisansı iptal edilebilir, müsadere hükümleri uygulanabilir. Ayrıca tüzel kişi hakkında ceza yaptırımı uygulanamayacağından, tüzel kişiyi fiilen yöneten, imzası ile tüzel kişiyi temsil eden kimseler ile suç teşkil eden işlemi gerçekleştiren çalışanlar hakkında cezai yaptırım uygulanabilecektir.

Ödünç para verme işinin kanunen aranan kural ve koşullara uygun olmadan yapılması, yani kanunen yasaklanmış bir biçimde (izin almadan) yürütülmüş olması, suç ekonomisi kapsamında elde edilen faiz gelirinin vergilendirilmesine engel teşkil etmez. Verginin yasal olması gerekir ancak gelirin yasal olup olmaması önemli değildir. Kanunlarda suç olarak tanımlanan eylemler vasıtasıyla gelir elde edilmesi halinde bu gelir vergilendirilir. Yani illegal yollardan elde edilen kazançlar da vergilendirilir.²³

193 sayılı Gelir Vergisi Kanununa göre, ödünç para verme işleri sürekli olarak yapılmakta ise, bu işlerden elde edilen faizler ticari kazanç, arzi olarak veya tesadüfen yapılıyor ve ticari faaliyete bağlı bulunmuyorsa menkul sermaye iradı olarak vergilendirilmelidir. Gelir Vergisi yönünden faaliyetleri ticari sayılan ve vergiye tabi tutulan ikrazatçılar/tefeciler aynı zamanda Banka Muameleleri Vergisine tabi olmaktadır.²⁴

6- ORTAKLAR CARİ HESABININ KULLANILMASINDA TEVSİK ZORUNLULUĞUNA UYULMAMASI ve USULSÜZLÜK CEZALARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRME

6.1- Usulsüzlük Fiili

Şirketin ortağından olan alacağı için faiz hesaplamaması Kurumlar ve Katma Değer Vergileri açısından vergi ziyana sebebiyet vermektedir. Bu durum şirketin ilgili dönem defter kayıtlarının ve bununla ilgili vesikalarının doğru bir vergi incelemesine olanak vermeyecek derecede noksan, usulsüz ve karışık olduğu sonucunu doğurduğundan şirket adına 213 sayılı VUK'un 352/1-3'üncü maddesi gereğince 1. derece usulsüzlük cezası kesilmesini gerektirir. Bu fiil aynı zamanda 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 30/4. maddesinde re'sen takdir nedeni olarak sayıldığından kesilmesi gereken usulsüzlük cezasının iki kat olarak aranılması fakat ceza uygulamasında aynı Kanun'un 336'ncı madde hükümlerinin dikkate alınması gerekmektedir.

²³ Daha ayrıntılı bilgi için, bakınız: Umman Karşlıoğlu, Gelir Vergisi Kanunu'na Göre Vergilendirilebilir Gelir Kavramı; Gelirin Unsurları ve Mükellefiyet, Vergi Raporu Dergisi, Mart 2015, Sayı:186.

²⁴ Bir kişinin ikrazatçı sayılıp Banka Muameleleri Vergisi'ne tabi tutulabilmesi için, bir yılda birden fazla kişiye ya da bir kişiye yıl içinde ayrı ayrı yapılan işlemler sonunda birden fazla veya birden fazla yılda ikrazatta bulunması gerekmektedir.

6.2- Özel Usulsüzlük Fiili

6.2.1- Şirketin Muhasebe Standartlarına, Tek Düzen Hesap Planına ve Mali Tablolara İlişkin Usul ve Esaslara Uymamasının Vergi Usul Kanunu'nun 353'üncü Maddesi Kapsamında Değerlendirilmesi

131 ve 231 nolu Ortaklardan Alacaklar Hesaplarının alacak bakiyesi vermesi halinde veya 331 ve 431 nolu Ortaklara Borçlar Hesaplarının borç bakiyesi vermesi halinde 1 seri No'lu 1 Sıra No'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği²⁵ ile belirlenen işleyiş kurallarına göre pasif karakterli bilanço hesaplarının borç bakiyesi vermesi ya da aktif karakterli bilanço hesaplarının alacak bakiyesi vermesi mümkün değildir. Muhasebe standartlarına, tek düzen hesap planına ve mali tablolara ilişkin usul ve esaslara ilişkin kural ve standartlara uyulmaması nedeniyle VUK'un 353. maddesinin 6'ncı bendi gereğince şirket adına özel usulsüzlük cezası kesilmesi gerekir.

6.2.2- Ortaklardan Alacaklar Hesabı Üzerinden Yapılan Tahsilat ve Ödemelerin Vergi Usul Kanunu'nun Mükerrer 355'inci Maddesi Kapsamında Değerlendirilmesi

Maliye Bakanlığı tarafından, vergi kanunlarının vergiyi bağladıkları olayı, belli kurumların kayıt ve belgeleri yardımıyla tespit etmek ve böylece kayıt dışılığı önlemek amacı doğrultusunda tahsilat ve ödemelerde tevsik zorunluluğu getirilmiştir.

Tevsik zorunluluğu kapsamında olanların,²⁶ kendi aralarında ve tevsik zorunluluğu kapsamında olmayanlarla yapacakları, 7.000 TL'yi²⁷ aşan tutardaki her türlü tahsilat²⁸ ve ödemelerini²⁹ aracı finansal kurumlar kanalıyla yapmaları ve bu tahsilat ve ödemeleri söz konusu kurumlarca düzenlenen belgeler ile tevsik etmeleri zorunludur.

İşletmelerin kendi ortakları ve/veya diğer gerçek ve tüzel kişilerle yaptığı her türlü tahsilat ve ödemelerin belirlenen haddi aşması durumunda, aracı finansal kurumlar kanalıyla yapılması ve bu işlemlerin söz konusu kurumlarca düzenlenen belgeler ile tevsik edilmesi zorunludur.³⁰

Ortak tarafından şirkete yatırılan/çekilen tutarların (borç verme ve alma işlemlerinde) tevsik zorunluluğuna uyulmadan gerçekleştirilmesi halinde şirket adına Özel Usulsüzlük Cezası kesilmesi gerekir.

6.2.3- Ortaklardan Alacaklar Hesabına İstinaden Hesaplanması Gereken Faiz Gelirine İlişkin Faturanın Düzenlenmemesi Fiilinin Vergi Usul Kanunu'nun 353'üncü Madde Kapsamında Değerlendirilmesi

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 13'üncü maddesi ve ilgili tebliğlerde belirtildiği üzere;

²⁵ 26/12/1992 tarih ve 21447 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

²⁶ Vergi Usul Kanunu'nun 232'nci maddesinin birinci fıkrası kapsamında; birinci ve ikinci sınıf tüccarlar kazancı basit usulde tespit edilenlerle defter tutmak mecburiyetinde olan çiftçiler: Birinci ve ikinci sınıf tüccarlara; Serbest meslek erbabına; Kazançları basit usulde tesbit olunan tüccarlara; Defter tutmak mecburiyetinde olan çiftçilere; Vergiden muaf esnafa, sattıkları emtia veya yaptıkları işler için fatura vermek ve bunlara da fatura istemek ve almak mecburiyetindedirler.

²⁷ 459 Sıra Numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği, 24.12.2015 tarih ve 29572 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

²⁸ Tahsilat; Nakit ve her an kullanıma hazır banka varlığından oluşan ödeme mevcudundaki artıştır.

²⁹ Ödeme; Nakit ve her an kullanıma hazır banka varlığından oluşan ödeme mevcudundaki azalıştır.

³⁰ Tevsik zorunluluğu kapsamında yapılan işlemler için aracı finansal kurumlar tarafından düzenlenen belgeler yapılan işlemi değil o işleme ilişkin tahsilat veya ödemeyi tevsik etmektedir. Dolayısıyla tahsilat ve ödemelerin tevsik zorunluluğu kapsamında aracı finansal kurumlar kanalıyla yapılması, bu zorunluluğu ortaya çıkaran işleme ilişkin olarak Vergi Usul Kanunu'nda yer alan belgeleri düzenleme zorunluluğunu ortadan kaldırmayacaktır.

şirket ortağına transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç aktarımında bulunması durumunda faizden kaynaklı bu hasılatlar için şirket tarafından ortağına fatura düzenlenmesi ve bu tutarlar üzerine %18 oranında KDV hesaplanması gerekirdi.

213 sayılı VUK'un 353/1. maddesinde, verilmesi ve alınması icabeden fatura, gider pusulası, müstahsil makbuzu ile serbest meslek makbuzlarının verilmemesi, alınmaması veya düzenlenen bu belgelerde gerçek meblağlardan farklı meblağlara yer verilmesi halinde; bu belgeleri düzenlemek ve almak zorunda olanların her birine, her bir belge için 2016³¹ yılı için 210,00 TL'den aşağı olmamak üzere bu belgelere yazılması gereken meblağın veya meblağ farkının %10'u nispetinde özel usulsüzlük cezası kesileceğine hükmolunmuştur. Ancak bir takvim yılı içinde her bir belge nevine ilişkin olarak tespit olunan yukarıda yazılı özel usulsüzlükler için kesilecek cezanın toplamının 2016 hesap dönemi için 110.000,00 TL'yi geçemeyeceği belirtilmiştir.

7- ORTAKLAR CARİ HESABINA ADAT YÖNTEMİYLE FAİZ HESAPLANMASI

Ekonomilerde bir değişim vasıtası olan para, çeşitli ticari, sinai, zirai vs. faaliyetlerde kullanılmakla, sahibine kazanç, kira, nema vs. adlar altında yararlar sağlayan ekonomik bir değerdir. Paranın, sahibi dışındaki kişilerce ve kuruluşlarca kullanılması, sahibinin bu ekonomik değerden mahrum bırakılması sonucunu yaratması yanında; yüksek enflasyon etkisinde olan ekonomilerde, paranın değerini, yani alım gücünü enflasyon oranı ölçüsünde yitirmesine neden olur.³²

Her üretim faktörü nasıl ki üretime katılarak bir getiri elde ediyorsa, paranın-sermayenin getirisi de faizdir. Faiz³³ kavramı ekonomik olarak, parayı bugün kullanmaktan vazgeçmenin bedelidir. Enflasyonun olmadığı ortamda bile bir kimse kendisine ait bir parayı bugün kullanmaktan vazgeçerek, onu bir başkasına kullanıyorsa, faiz adı altında bunun getirisini almaktadır.³⁴ Her üretim faktörü nasıl ki üretime katılarak bir getiri elde ediyorsa, paranın getirisi de faizdir.³⁵

7.1- Borç Veren Şirket Açısından; Yoksun Kalınan Gelir

Kuruluş amacı kâr elde etmek olan şirketlerin herhangi bir karşılık almadan şirket kaynaklarını ortaklarına kullandırmaları iktisadi, ticari ve teknik icaplara uymayan, normal ve mutad olmayan bir durumdur. Çünkü şirketin işletme kaynaklarını kendisi kullanarak değişik yollarla kâr elde etmesi mümkün iken, bu kaynakları karşılıksız olarak ya da düşük bir karşılık ile ortaklarına kullandırması şirketin hukuki ve mali çıkarlarına tamamen aykırı bir tasarruf işlemi olacaktır.³⁶

³¹ 25/12/2015 tarihli ve 29573 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Maliye Bakanlığı'nın 460 Sıra No'lu Tebliği ile 1/1/2016 tarihinden geçerli olmak üzere tespit edilen miktarlar.

³² Danıştay 7.D. 08.12.2005 gün ve E.2003/94, K.2005/3181.

³³ İşletmek için bir yere ödünç verilen paraya karşılık alınan kâr, getiri, nema. Paranın fiyatı, kirası.

³⁴ Elif Sonsuzoğlu, Türk Vergi Hukukunda Fer'i Borç ve Alacak Olarak Faiz, İstanbul 2001, s.4.'den aktaran ERMUMCU Osman, Yargı Kararıyla İptal Edilen Verginin İadesinde Faiz Uygulaması, Terazi Dergisi, Kasım 2010, ORAN Ozan, Faiz Karşılığı Borç Para Verme, Mart 2011, Hukuk Gündemi, <http://www.ankarabarasu.org.tr/siteler/ankarabarasu/hgdmakale/2011-1/10.pdf>, Erişim Tarihi: 29 Şubat 2016.

³⁵ Elif Sonsuzoğlu, age, s.5. 'den aktaran ERMUMCU Osman, Yargı Kararıyla İptal Edilen Verginin İadesinde Faiz Uygulaması, Terazi Dergisi, Kasım 2010

³⁶ Muharrem Erim, Kasa Fazlasından Dolayı Muhatap Olunan Cezalı Tarhiyatların Dayanağı Ve Mükellefçe Bulunan Çözüm Yollarının Kanuni Geçerliliği, Yaklaşım Dergisi, Nisan 2004, Sayı:136.

Borç veren şirket nezdinde; ortağına faizsiz veya düşük faizle borç vermesi aslında mahrum kalınan bir gelirdir çünkü; eğer şirket ortağına borç vermeseydi bu parayı çeşitli şekillerde değerlendirip bir gelir elde edecekti. Ortaklara verilen borçlar üçüncü kişilere (banka vb.) verilerek kar elde etmek mümkünken bu kardan yoksun kalınmaktadır. Bu durumda şirket ortağı da üçüncü kişi gibi değerlendirilip faiz tahakkuk ettirilmesi gerekmektedir.

7.2- Borç Alan Şirket Ortağı Açısından; Yüklenilen Maliyet

Sermaye şirketlerinin ortaklarına faizsiz veya emseline nazaran düşük faizli borç vermesi, örtülü kazanç dağıtımı olarak değerlendirilmektedir. Ortaklar bu şekilde borç para alarak, bankaxgdan vb. kurumlardan alacağı krediye kıyasla daha düşük bir maliyete katlanmaktadır ya da şirketinden faizsiz borç para alarak hiçbir finansman yüküne katlanmamaktadır. Şirket ortakları kar dağıtımı ya da sermaye azaltımı gibi kanunen cevaz verilen hallerde işletme fonlarını bedelsiz olarak kullanabilirler ancak bu gibi yasal yolların dışında işletme kaynaklarını bedelsiz veya emseline nazaran düşük ya da yüksek bedellerle kullanarak şirket ortaklarına menfaat sağlayamazlar.

7.3- Adat Yöntemi ve Adat Tablosu

Adat, faiz hesaplamalarında kullanılan ve faize esas olan anapara miktarı ile paranın kullanıldığı gün sayısının çarpılıp yüze bölünmesi sonucu bulunan tutardır. Vergisel açıdan yapılacak adet yöntemiyle faiz hesabı da basit faiz formülü ile yapılmaktadır. Ortaklar cari hesabının adetlandırma işlemi yapılırken öncelikle borçlu ve alacaklı bakiyelerin yani şirket ortağının almış olduğu borç ve ödeme tutarlarına aşağıdaki örnek tablodaki şekilde ayrı ayrı adetlandırma yapılarak sonrasında borçlu adet ve alacaklı adet mahsubu ile net adet bakiyesinin bulunması gerekmektedir.

İşlem Tarihi	Günlük Borç Kayıtları Toplamı (Girişler Toplamı)	Günlük Alacak Kayıtları Toplamı (Çıkışlar Toplamı)	Gün Sonu Hesap Kalanı (Borç Bakiyesi) (Borçlu Adat)	Gün Sonu Hesap Kalanı (Alacak Bakiyesi) (Alacaklı Adat)	Net Adat (Faiz Hesaplanacak Tutar)	Adat Katsayısı (Adat Gün Sayısı)	Merkez Bankası Reeskont Faiz Oranı (%)	Ortaklardan Alacaklar Hesabı Borç Bakiyesi İçin Hesaplanan Faiz	Ortaklardan Alacaklar Hesabı Alacak Bakiyesi İçin Hesaplanan Faiz	Hesaplanan KDV (%18)
--------------	--	--	---	---	------------------------------------	----------------------------------	--	---	---	----------------------

7.4- Faiz Oranı

Şirketin ortağına faizsiz veya emseline göre düşük faizle borç para vermesi durumunda emsal faiz oranının tespiti önem taşımaktadır. Emsal faiz oranının tespiti için öncelikle işletme içi verilere bakılması gerekir. Bu şekilde tespit edilemez ise işletme dışı verilerle emsal faiz oranının tespiti gerekir.

İşletme içi verilerden öncelikle bakılması gereken, işletmenin yabancı kaynaklardan kredi kullanıp kullanmadığı, şirket ortakları dışındaki kişi veya kurumlara borç para verip vermediği, ya da işletmenin atıl fonlarını hangi yollarla değerlendirdiği hususuna bakılmalı ve emsal faiz oranı bunlara göre tespit edilmelidir.

İşletme içi verilerle tespit edilmemesi halinde; işletme dışı verilerden yani cari kredi faiz oranlarından, Merkez Bankasının kısa vadeli kredilere uyguladığı faiz oranından veya vadesiz mevduat faiz oranları gibi verilerden yararlanılarak emsal faiz oranı tespit edilir.

Örtülü kazanç dağıtımı hususunun tespiti halinde matrah farkının hesaplanmasında, ortaklara karşılıksız olarak kullanılmış olan paraların şirketten çekildiği ve daha sonra tekrar şirkete yatırıl-

dığı tarihler arasındaki, Merkez Bankası tarafından uygulanan reeskont faiz oranının alınması uygun olacaktır. Gelir İdaresi ve Danıştay da Merkez Bankasının kısa vadeli kredilere uyguladığı faiz oranının (reeskont işlemlerinde uygulanan iskonto haddi) kullanılmasını uygun bulmaktadır.³⁷ 14.12.2014 tarihinden itibaren belirlenen, Reeskont İşlemlerinde Uygulanan İskonto Oranı (%) 9'dur.³⁸

Yabancı para cinsinden borçlanmalarda ise; özel bankaların Merkez Bankası'na bildirdikleri faiz oranlarının fiilen uyguladıkları faiz oranları ile farklılık gösterebileceği için Devlet Bankaları'nın döviz hesaplarına uyguladığı en yüksek oran üzerinden faiz hesaplanmalıdır.

Faiz = [(Net Adat x Faiz Oranı x Gün Sayısı) / 36.500] formülü ile şirketin ortağından elde etmesi gereken faiz geliri tutarı bulunmaktadır. Hesaplanan bu faiz geliri şirketin ortağına örtülü olarak dağıtıldığı kazançtır ve aynı zamanda KDV matrahıdır.

8- ORTAKLARA BORÇ VERİLMESİ ve ADAT İŞLEMLERİNİN MUHASEBE KAYDI

Uygulamada adetlandırma suretiyle hesaplanan faiz geliri için aşağıdaki şekilde çeşitli muhasebe kayıtları yapılmaktadır.

131 Ortaklardan Alacaklar	X	
642 Faiz Gelirleri		X
391 Hesaplanan KDV		X
<hr/>		
131 Ortaklardan Alacaklar	X	
679 Diğer Olağandışı Gelir ve Kârlar		X
391 Hesaplanan KDV		X
<hr/>		
198 Diğ.Çeş.Dön.Var. Hs.	X	
642 Faiz Gelirleri		X
391 Hesaplanan KDV		X
<hr/>		
689 Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (KKEG)	X	
780 Finansman Giderleri		X
<hr/>		
131 Ortaklardan Alacaklar	X	
679 Diğer Olağandışı Gelir ve Kârlar		X

³⁷ Danıştay 3. Dairesinin 71/1998 E., 1920/2000 K., 2000/1758 sayılı kararları. Danıştay 9. Dairesi'nin 2004/1651 sayılı kararı.

³⁸ <http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/tcmb+tr/tcmb+tr/main+menu/para+politikasi/reeskont+ve+avans+faiz+oranlari>, Erişim Tarihi:29 Şubat 2016.

Tarafımızca; uygulamada yapılan yukarıdaki kayıtlara göre Tekdüzen Hesap Planına ve vergi incelemesine daha uygun olan en doğru kayıt şekli aşağıdaki gibi olmalıdır.

689 Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (KKEG)	X	
679 Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar		X
391 Hesaplanan KDV		X
<hr/>		
950 (KKEG)	X	
950.01.Adatlandırma		
951 KKEG (-)		X
951.01.Adatlandırma		

Adat işleminin sadece vergi hesaplamak amacıyla yapılması sebebiyle 131.Ortaklardan Alacaklar Hesabının kullanılmaması gerekir çünkü zaten fiktif olan bu gelir tutarının 131 nolu hesaba atılması ile hesap bakiyesi daha da artacak ve ilerleyen dönemlerde adet üzerinden tekrar adet hesaplanması sorunu gündeme gelecektir. Bu hesabın kullanılmaması ile hem tekrar adet hesaplanması önlenmiş olacak hem de tekrar Kurumlar Vergisi ve KDV hesaplanması önlenmiş olacaktır.

642.Faiz Gelirleri Hesabının, tek düzen hesap planında her türlü kısa ve uzun vadeli mali yatırımlardan sağlanan faiz gelirlerinin izlendiği hesap olmasından dolayı kullanılmaması gerekir.

9- VERGİ İNCELEMESİ YAPILMASI HALİNDE KESİLEBİLECEK VERGİ ve CEZALAR

Ortağına emsaline göre düşük faizle ya da faizsiz olarak borç para veren şirket ve ortağı için bir vergi incelemesi yapılması durumunda aşağıdaki tarhiyatların yapılması muhtemeldir.

- 1- Borç veren şirket için, borç verilen paranın adatlendirma yöntemiyle bulunan ve emsal faiz oranı ile basit faiz formülü ile hesaplanan faiz geliri üzerinden; kurumlar vergisi ve bir kat vergi ziyai cezası,
- 2- Borç veren şirket için, borç verilen paranın adatlendirma yöntemiyle bulunan ve emsal faiz oranı ile basit faiz formülü ile hesaplanan faiz geliri üzerinden; katma değer vergisi ve bir kat vergi ziyai cezası,
- 3- Borç veren şirket için, borç verilen paranın adatlendirma yöntemiyle bulunan ve emsal faiz oranı ile basit faiz formülü ile hesaplanan faiz geliri üzerinden %10 yanılma payı düşüldükten sonra kalan tutar kadar geçici vergi ve bir kat vergi ziyai cezası; geçici verginin mahsup süresinin geçmesi halinde geçici vergi aslının terkin edilmesi ancak bir kat vergi ziyai cezası tarh edilmesi ve geçici vergi üzerinden gecikme faizi hesaplanması,
- 4- Borç veren şirket için, emsal faiz getirisinin örtülü kazanç dağıtımı yapıldığı kabul edilen yılın, son günü itibariyle dağıtılmış net kar payı sayılacak ve bu kar payı tutarının brüte tamamlanması sonucu bulunan tutar üzerinden de %15 vergi kesintisi (stopaj) ve bir kat vergi ziyai cezası,
- 5- Borç veren şirket için, şirketin muhasebe standartlarına, tek düzen hesap planına ve mali tablolara ilişkin usul ve esaslara uymaması halinde Vergi Usul Kanunu'nun 353'üncü maddesi kapsamında özel usulsüzlük cezası kesilmesi,

- 6- Borç veren şirket için, ortaklardan alacaklar hesabı üzerinden yapılan tahsilat ve ödemelerin Vergi Usul Kanunu'nun Mükerrer 355'inci maddesi kapsamında olması halinde, tevsik zorunluluğuna uyulmadan yapılması halinde özel usulsüzlük cezası,
- 7- Borç veren şirket için, ortaklardan alacaklar hesabına istinaden hesaplanması gereken faiz gelirin ilişkin faturanın düzenlenmemesi halinde Vergi Usul Kanunu'nun 353'üncü maddesi kapsamında özel usulsüzlük cezası,
- 8- Borç veren şirket için, ortağı ile arasında borç para için sözleşme yapması durumunda binde 9,48 oranında damga vergisinin(damga vergisinin matrahı verilen borç para tutarıdır ayrıca faiz tutarı eklenmemelidir) tarh edilmesi ve bir kat vergi ziyai cezası,
- 9- Borç alan ortak için, tam mükellef kurum olması halinde, Transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılan kazanç tutarı kâr payı geliri olarak dikkate alınacak olup, şartların varlığı halinde iştirak kazançları istisnasından yararlanabilecektir.
- 10- Borç alan ortak için, dar mükellef kurum olması halinde, dar mükellefler için ana merkeze aktarılan tutar sayılır. Borç alan dar mükellef kurumun Türkiye'de bir iş yeri veya daimî temsilciliği varsa tam mükellef kurumlarda olduğu gibi vergi tevkifatı yapılmaz ve kurum kendi beyannamesinde beyan eder. Borç alan dar mükellef kurumun Türkiye'de bir iş yeri veya daimî temsilciliği yoksa, borç veren kurum tarafından %15 tevkifat yapılır.³⁹
- 11- Borç alan ortak için, tam mükellef gerçek kişi olması halinde; örtülü kazanç dağıtım yapıldığı kabul edilen yılın, son günü itibarıyla dağıtılmış kâr payı sayılan tutarın, Gelir Vergisi Kanunu'nun 86/1-c maddesine göre, Vergiye tâbi gelir toplamının [(a) ve (b) bentlerinde belirtilenler hariç] 103'üncü maddede yazılı tarifinin ikinci gelir diliminde yer alan tutarı aşması halinde, Türkiye'de tevkifata tâbi tutulmuş olan, menkul sermaye iratlarının ortak tarafından beyan edilmesi gerekir.
- 12- Borç alan ortak için, dar mükellef gerçek kişi olması halinde, Türkiye'de tevkifata tâbi tutulmuş olan, menkul sermaye iratlarının ortak tarafından beyan edilmesine gerek yoktur.
- 13- Borç alan ortak için, tam mükellef kurum olması halinde, alınan borç para tutarı, borç alan mükellef kurum açısından, Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 12'nci maddesinde yer alan şartları taşımaması halinde Örtülü Sermaye hükümlerinin uygulanması ve gerekli cezalı tarhiyatların yapılması gerekir. Şirketin, ortaklarından veya ortaklarla ilişkili olan kişilerden doğrudan veya dolaylı olarak temin ederek işletmede kullandığı borçların, hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte kurumun öz sermayesinin üç katını aşan kısmı, ilgili hesap dönemi için örtülü sermaye sayılır.

---

³⁹ Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 30'uncu maddesine göre; Tam mükellef kurumlar tarafından, Türkiye'de bir iş yeri veya daimî temsilci aracılığıyla kâr payı elde edenler hariç olmak üzere dar mükellef kurumlara veya kurumlar vergisinden muaf olan dar mükelleflere dağıtılan (Kârın sermayeye eklenmesi kâr dağıtım sayılmaz.) ve Gelir Vergisi Kanunu'nun 75'inci maddesinin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde sayılan kâr payları üzerinden bu Kanun'un 15'inci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca vergi kesintisine tâbi tutulan kazançlar hariç olmak üzere %15 oranında kurumlar vergisi kesintisi yapılır. Aynı Kanun'un 15'inci maddesine göre; Vergiden muaf olan kurumlara dağıtılan Gelir Vergisi Kanunu'nun 75'inci maddesinin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerindeki kâr payları üzerinden, bu maddenin üçüncü fıkrası uyarınca vergi kesintisine tâbi tutulan kazançlar hariç olmak üzere %15 oranında vergi kesintisi yapılır.

10- GELİR İDARESİNİN GÖRÜŞÜ ve DANIŞTAY KARARLARI

Danıştay 4'üncü Dairesi "ortaklarına borç para vermek suretiyle faiz geliri elde edilmesinin anılan Kanun kapsamında ticari faaliyet olarak kabul edilmesi ve dolayısıyla söz konusu borç verme işlemi sonucu elde edilen faiz gelirin KDV'ye tabi olduğuna"⁴⁰ bir başka kararında "Ortaklara borç para vererek faiz geliri elde eden şirketin bu faaliyetinin ticari faaliyet olarak kabul edilmesi ve borç verme işlemi sonucu elde edilen faiz gelirin KDV'ye tabi tutulması gerektiğine"⁴¹ farklı bir kararında "Ortaklara borç para veren şirketin bu işlemi mutad meslek halinde yapmadığından ve ödünç para verme yoluyla para kazanma amacı olmadığından BSMV mükellefi olarak kabul edilemez. Sadece gerçek kişiler ikrazatçı olabildiklerinden, şirketlerin ikrazatçı olarak kabul edilmesi de mümkün değildir. Dolayısıyla, ortaklarına borç para vermek suretiyle faiz geliri elde edilmesi işleminin bir ticari faaliyet olarak kabul edilmesi ve elde edilen faiz geliri üzerinden KDV hesaplanması gerektiğine"⁴² bir başka kararında "Ortaklarına cari hesap yoluyla borç para veren şirketlerin, bu işi mutad meslek halinde ve para kazanma amacıyla yapmaları nedeniyle BSMV'ye tabi tutulmaları mümkün değildir. Dolayısıyla ortaklara borç para verilmesi işlemi ticari faaliyet kapsamında KDV'ye tabi olup, borç verme işlemi nedeniyle tahakkuk ettirilen faiz tutarı üzerinden KDV hesaplanması gerektiğine"⁴³ başka bir kararında "3065 sayılı Kanununun 1, 2, 3, 4 ve 5. maddelerinde açıklanan hükümleri karşısında, ortaklarına borç para vermek suretiyle faiz geliri elde edilmesinin anılan kanun kapsamında ticari faaliyet olarak kabul edilmesi ve borç verme işlemi sonucu elde edilen faiz gelirlerinin katma değer vergisine tabi olması gerektiği bu işlemler nedeniyle yükümlülerin banka ve sigorta muameleleri vergisi mükellefi olamayacaklarının kanun hükmü gereği olduğuna"⁴⁴ karar vermiştir.

Görüldüğü gibi kurumların ilişkili kişilere karşılıksız ödünç para verilmesi işlemleri Danıştay kararlarında örtülü kazanç dağıtımı olarak kabul edilmiş ve KDV hesaplanması gerektiğine karar verilmiştir.

Gelir İdaresine göre, bankadan temin edilen kredinin aynı faiz oranı ve masrafları ile ilişkili şirkete kullanılması işlemi, krediyi kullandıran şirket tarafından ilişkili şirkete sunulan bir finansman hizmeti mahiyetinde olup, söz konusu finansman hizmetinin ilişkisiz bir gerçek kişi veya kuruma verilmesi durumunda verilen bu hizmet karşılığı ilişkisiz gerçek kişi veya kurumdan bir bedel talep edileceğinden, bu hizmetin ilişkili şirkete verilmesi durumunda da verilen hizmet karşılığı olarak bir bedelin talep edileceği tabiidir. Ticari ve sınai faaliyette bulunmak üzere kurulmuş olan şirketlerce yapılan kredi kullandırma işlemi, esas işgal konusu olarak değerlendirilemeyeceğinden BSMV'ye tabi bulunmamakta olup bu işlemlerin KDV'ye tabi tutulması gerekmektedir. Ayrıca grup şirketinin bankadan temin ettiği krediyi bağlı şirkete herhangi bir bedel eklenmeksizin anapara, faiz ve masraflarıyla birlikte aynen aktarması işlemi KDV'ye tabi olmadığından söz konusu kredi ve giderlerin yansıtmayı yapacak şirketin gider hesaplarına alınarak yansıtma faturası ile diğer şirkete yansıtılması halinde faturada katma değer vergisinin hesaplanmaması ancak, kredi kullandıran şirket tarafından,

⁴⁰ 21.03.2007 tarih E:2006/222, K:2007/910

⁴¹ 07.12.2006 tarih ve E:2006/133, K:2006/106

⁴² 24.05.2007 tarih ve E:2006/542, K:2006/1741

⁴³ 24.05.2007 tarih ve 2007/1741

⁴⁴ 07.02.2006 tarihli E.2006/133 ve K.2006/106

diğer şirkete aktarılan kredi tutarına ilaveten herhangi bir bedel alınması halinde düzenlenen faturada ilave tutar için katma değer vergisi hesaplanması gerekmektedir.⁴⁵

Şirketin ortaklardan olan alacaklarına adet faizi hesaplanması ve hesaplanan adet faizi üzerinden, finansman hizmeti olmasından dolayı şirketin alacaklı olduğu ortak adına fatura düzenlenmesi ve bu faturada genel katma değer vergisi oranının uygulanması gerekmektedir.⁴⁶

Maliye Bakanlığı vermiş olduğu bir muktezada, "Ortaklarla ilişkili kişilerden borç alım işlemi, finansman temini hizmeti kapsamında KDV'ye tabidir. Döviz cinsinden borçlarda dönem sonunda yapılan değerlendirme nedeniyle ortaya çıkan kur farklarının KDV'ye tabi olmayacağını" başka bir mukteza da da; ortaklarla ilişkili kişilerden borç alma işleminin, finansman temin hizmeti kapsamında KDV'ye tabi olup, bedelin döviz cinsinden ifade edildiği borç işlemlerinde VUK'un değerlemeye ilişkin hükümleri uyarınca dönem sonunda yapılan değerlendirme nedeniyle ortaya çıkan kur farkı, alacaklıya ödenmediği sürece KDV'nin hesaplanmayacağı" yönünde görüş bildirmiştir.⁴⁷

Bankadan temin ettiği kredinin bir kısmını veya tamamını grup firmalarına birebir aktarması işlemi KDV'ye tabi olmayacak ancak, söz konusu işleme ilişkin olarak komisyon ve benzer adlar altında herhangi bir bedel alınması durumunda bu tutarlar üzerinden KDV hesaplanacaktır.⁴⁸

Gelir İdaresi de yargı ile paralel görüşte olup, Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 13'üncü maddesi hükmü kapsamında ortağa faizsiz olarak ya da emsal faiz oranına göre düşük faizle borç para verilmesini, finansman temini hizmeti saymakta ve tahakkuk ettirilen faizler üzerinden KDV istemektedir. Şirketlerin özkaynaktan sağlayarak verdikleri borçlar için transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı kapsamında gerekli işlemlerin yapılması gerekir. Yukarıda da açıklandığı üzere, şirketlerin kredi çekerek grup şirkete ya da ortağa borç olarak vermeleri halinde, tüm giderler, masraflar ve faizler borç alan tarafından ödeniyorsa yani borç veren şirket herhangi bir finansman giderine ya da başka masraflara katlanmıyorsa; transfer fiyatlandırması kapsamında değerlendirilmeyecek aksi durumda ise örtülü kazanç dağıtımı sayılacaktır.

11- KONU ile İLGİLİ ÖRNEK

Afyon Mermer Anonim Şirketi'nin, tam mükellef gerçek kişi olan ortağı Berna ERDOĞAN'ın 131 Ortaklardan Alacaklar Hesabı'ndaki dönem içi işlemleri aşağıdaki gibidir.

İşlem Tarihi	Günlük Borç Kayıtları Toplamı (Girişler Toplamı)	Günlük Alacak Kayıtları Toplamı (Çıkışlar Toplamı)	Gün Sonu Hesap Kalanı (Borç Bakiyesi) (Borçlu Adat)	Gün Sonu Hesap Kalanı (Alacak Bakiyesi) (Alacaklı Adat)	Net Adat (Faiz Hesaplanacak Tutar)	Adatlandırma Tarihi	Adat Katsayısı (Adat Gün Sayısı)	Merkez Bankası Reeskont Faiz Oranı (%)	Ortaklardan Alacaklar Hesabı Borç Bakiyesi İçin Hesaplanan Faiz	Ortaklardan Alacaklar Hesabı Alacak Bakiyesi İçin Hesaplanan Faiz	Hesaplanan KDV (%18)
19.01.2015		80.000,00	80.000,00	0	0,00	31.12.2015	0	9	0,00	0	0
14.02.2015	25.000,00		55.000,00	0	80.000,00	31.12.2015	26	9	520,00	0	93,6
22.03.2015		60.000,00	115.000,00	0	55.000,00	31.12.2015	36	9	495,00	0	89,1

⁴⁵ Gelir İdaresi Başkanlığı, İzmir Vergi Dairesi Başkanlığı 06/03/2013 Tarih Ve 84098128-176300-132 Sayılı Özelge

⁴⁶ Gelir İdaresi Başkanlığı, Kocaeli Vergi Dairesi Başkanlığı, 20.06.2013 Tarih Ve 70280967-105[323-2012/12]-111 Sayılı Özelge.

⁴⁷ MB.13.08.2007 tarih ve B.07.1.GİB.0.01.55/5524-224/71888

⁴⁸ Gelir İdaresi Başkanlığının, 23.08.2011 Tarih ve GİB.0.06.49-010.01-16 Sayılı Muktezası

02.04.2015		90.000,00	205.000,00	0	115.000,00	31.12.2015	11	9	316,25	0	56,925
30.05.2015	50.000,00		155.000,00	0	205.000,00	31.12.2015	58	9	2.972,50	0	535,05
20.06.2015		110.000,00	265.000,00	0	155.000,00	31.12.2015	21	9	813,75	0	146,475
23.07.2015		200.000,00	465.000,00	0	265.000,00	31.12.2015	33	9	2.186,25	0	393,525
30.08.2015	100.000,00		365.000,00	0	465.000,00	31.12.2015	38	9	4.417,50	0	795,15
03.09.2015		140.000,00	505.000,00	0	365.000,00	31.12.2015	4	9	365,00	0	65,7
04.10.2015		70.000,00	575.000,00	0	505.000,00	31.12.2015	31	9	3.913,75	0	704,475
10.11.2015	120.000,00		455.000,00	0	575.000,00	31.12.2015	37	9	5.318,75	0	957,375
20.12.2015		50.000,00	505.000,00	0	455.000,00	31.12.2015	40	9	4.550,00	0	819
31.12.2015			505.000,00	0	505.000,00	31.12.2015	11	9	1.388,75	0	249,975
TOPLAM									27.257,50		4.906,35

Şirket ortağının dönem içinde şirketten almış olduğu borçlar ve ödemiş olduğu tutarlar için gün sonunda bakiye değer bulunmuş ve tutar üzerinden adet yöntemi ile faiz hesaplanmış ve bu faiz üzerinden KDV bulunmuştur.

12- SONUÇ

Şirketlerin kuruluş gayeleri kâr elde etmek olduğundan, atıl paranın değerlendirilmesi ve gelir getiren işlerde kullanılması şirket çıkarlarına daha uygun olacaktır. Şirketlerin hem hukuksal hem de muhasebe ilkeleri gereği ayrı bir tüzel kişiliği olduğundan şirket kaynaklarının ortaklara bedelsiz, karşılıksız olarak kullandırılması iktisadi, ticari ve teknik icaplara uymamaktadır. Sermaye şirketlerinin ortaklarına borç para verme işlemlerinin, 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 13'üncü maddesindeki şartları sağlaması halinde; transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı olarak kabul edilmektedir. Bu kazanç aktarımı, şirketin ortağına faiz hesaplamadan borç verme işlemiyle gerçekleşmiştir.

Şirketin ortağına faizsiz borç vermesi veya emsal faiz oranına göre düşük faizle borç vermesi halinde şirketin, 131 nolu Ortaklar Cari Hesabının borç bakiyesine adetlandırma yöntemi ile faiz hesaplanması ve bu faiz gelirinin şirketin Kurumlar Vergisi Beyannamesi'ne eklenmesi gerekmektedir. Şirket tarafından ortaklara **adetlandırma yöntemiyle hesaplanan faiz tutarı kadar** transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtılmış olup, bu tutarın kurum kazancının tespitinde kanunen kabul edilmeyen gider olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Hesaplanacak faiz tutarı ortaklara kullandırılan borç tutarlarının tamamı üzerinden yapılmalıdır. 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununa göre; borç verme işlemi finansman hizmetidir ve KDV'ne tabidir, genel oran üzerinden KDV hesaplanmalı ve ortağa fatura edilmelidir. Adatlandırma suretiyle hesaplanan faiz tutarı aynı zamanda KDV matrahıdır.

Borç veren şirket açısından dönem sonunda emsal faiz oranı üzerinden faiz geliri hesaplanıp ortağına faturalandırıldıysa, şirket açısından vergi incelemeleri sırasında herhangi bir sorun oluşturmayacaktır. Ancak dönem sonunda faiz hesaplanmadıysa ya da emsal faiz oranından daha düşük oranda faiz hesaplandıysa; vergi incelemeleri esnasında cezalı tarhiyatlar yapılacaktır. Bu sebeple şirketlerin cezalı tarhiyatlarla karşı karşıya gelmemeleri için dönem sonlarında faiz hesaplamaları ve fatura kesmeleri gerekir ya da ortağı ile borç para alış verişi yapmaması gerekir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- 2013 Beyanname Düzenleme Kılavuzu, Hesap Uzmanları Derneği Yayınları Cilt 1.

Kanunlar

- 459 Sıra Numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği,
- 460 Sıra Numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği,
- 1 Sıra No' lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği
- 1 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği
- 1 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliğ
- 2 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliğ
- 1 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Sirküler
- Gelir Vergisi Kanunu
- Kurumlar Vergisi Kanunu
- Vergi Usul Kanunu
- Katma Değer Vergisi Kanunu
- Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi Kanunu
- Damga Vergisi Kanunu
- Sermaye Piyasası Kanunu
- Türk Ticaret Kanunu
- Türk Ceza Kanunu
- Türk Borçlar Kanunu
- Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı (BKK 2007/12888)
- Gelir İdaresi Başkanlığı Özelgeleri
- Danıştay Kararları

Makaleler

- ERİM, M. Kasa Fazlasından Dolayı Muhatap Olunan Cezalı Tarhiyatların Dayanağı ve Mükellefçe Bulunan Çözüm Yollarının Kanuni Geçerliliği, Yaklaşım Dergisi, Nisan 2004, Sayı:136.
- GÜLHAN, N. Örtülü sermaye kapsamındaki borçlanmalarda borç veren nezdinde yapılacak kâr payı düzeltmesi KDV'yi kapsar mı II, Yaklaşım, Nisan 2012 Sayı:232.
- K, U. Gelir Vergisi Kanunu'na Göre Vergilendirilebilir Gelir Kavramı; Gelirin Unsurları ve Mükellefiyet, Vergi Raporu Dergisi, Mart 2015, Sayı:186.
- ÖZER, E. Adi ortaklıktaki nakit fazlalarının ortaklara kullanılması işleminin transfer fiyatlandırması ve KDV boyutu, Yaklaşım Şubat 2014, Sayı:254
- SONSUZOĞLU, E. Türk Vergi Hukukunda Fer'i Borç ve Alacak Olarak Faiz, İstanbul 2001, s.4.'den aktaran ERMUMCU Osman, Yargı Kararıyla İptal Edilen Verginin İadesinde Faiz Uygulaması, Terazi Dergisi, Kasım 2010.

Elektronik Kaynaklar

- APAK, T. Ortaklar Cari Hesabı ve Yeni Türk Ticaret Kanunu İlişkisi, 15 Mart 2012, www.alomalie.com

- <http://www.bkrisik.com/sirkuler/SIRKULER2014-30.pdf>, Erişim Tarihi: 28 Şubat 2016.
- GÜLER, İ. Ortaklar Cari Hesaplarının Vergi Hukuku Yönünden İncelenmesi, http://www.adanasmmmo.org/yazar_detay.php?id=1296&baslik=ORTAKLAR%20CAR%DD%20HESAPLARININ%20VERG%DD%20HUKUKU%20Y%D6N%DCNDEN%20%DDNCELENMES%DD, Erişim Tarihi: 29 Şubat 2016.
- <http://www.uhy-uzman.com.tr/dosya/384353Duyuru-2013-02.pdf> , Erişim Tarihi: 28.02.2016.
- <http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/tcmb+tr/tcmb+tr/main+menu/para+politikasi/reeskont+ve+avans+faiz+oranlari>, Erişim Tarihi:29 Şubat 2016.
- İç Ticaret Genel Müdürlüğü, 120 Soruda Yeni Türk Ticaret Kanunu, <http://www.adanasmmmo.org/userfiles/120-SORUDA-YENI-TTK.pdf> Erişim Tarihi: 29 Şubat 2016.
- ORAN, O. Faiz Karşılığı Borç Para Verme, Mart 2011, Hukuk Gündemi, <http://www.ankarabarasu.org.tr/siteler/ankarabarasu/hgdmakale/2011-1/10.pdf> , Erişim Tarihi: 29 Şubat 2016.
- YILDIZ, İ. H. Sermaye Şirketlerinde Ortaklarına Verilen Borç Para Ve Kredi Faizleri Kdv'ye Tabi Olmayacak, <http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/61MaliCozum/14-61%20%C4%B0RFAN%20H%C3%9CSEY%C4%B0N%20YILDIZ.doc> Erişim Tarihi:29 Şubat 2016.